

مجلس حفاظت الصحة

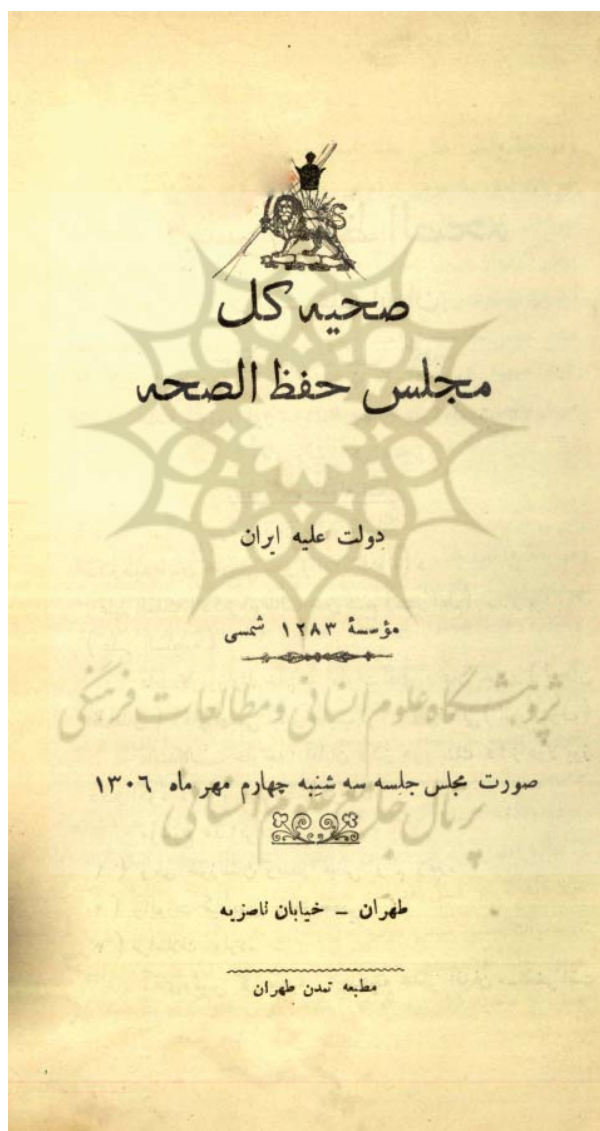
به کوشش: هادی هاشمیان

اواخر دوران قاجار هیچ‌گونه نشانه‌ای از تشکیلات منظم و قانونی برای مدیریت امر بهداشت و درمان مملکت در دست نیست. سرتاسر کشور آماج یورشهای قحطی و بیماری‌های واگیردار به صورت بود. تنها تعدادی بیمارستان که اکثر آنها را خارجی‌ها اداره می‌کردند در گوشه و کنار مملکت وجود داشت. اولین قدم در راه تشکیل یک مرجع قانونی برای رسیدگی به سلامت مردم در کشور با تشکیل شورایی به نام هیئت صحتیه (مجلس صحت) در محل دارالفنون تشکیل شد. و در سال ۱۳۰۰ وزارت خانه جدیدی بنام وزارت صحتیه و فواید عامه تأسیس گردید. با تشکیل وزارتخانه و ادغام مجلس صحت با آن، این مجلس به شورای عالی صحتیه تغییر نام یافت و در سال ۱۳۵۰ اداره جدیدی به نام «اداره کل صحتیه عمومی» مشغول به کار شد.

در تاریخ سه‌شنبه چهارم مهرماه ۱۳۰۶ ش با حضور دکتر خلیل خان ثقفی اعلم الدوله^۱، دکتر نصرالله خان سیف (سیف‌الاطباء)، دکتر سید حسین خان بنی صدر (افضل الدوله)، دکتر علیخان فرهمندی (علیم‌الملک)، دکتر ابوطالب خان شیخ (مشیراعلم)، دکتر بزرگمهر (علیم‌السلطنه)، نمایندگان وزارت خانه‌ها

۱. دکتر خلیل خان ثقفی ملقب به اعلم‌الدوله پسر حاج میرزا عبدالباقی حکیم باشی ملقب به اعتضاد الاطباء بود که تحصیلات مقدماتی خود را در تهران به اتهام رساند و برای تکمیل تحصیلات طب به پاریس رفت و در اوایل سلطنت مظفرالدین شاه در حدود سال ۱۳۱۶ ه. ق. به تهران مراجعت کرد و مقامی عالی پیدا کرد. پس از فوت مظفرالدین شاه نیز شاهزاده ملک منصور میرزا شعاع‌السلطنه، پسر دوم مظفرالدین شاه، طبیب مخصوص او گردید. اعلم‌الدوله از پزشکان معروف و از معلمین طب دارالفنون و از اطبای حضور مظفرالدین شاه و طبیب مخصوص او بود و در سال ۱۳۲۰ ه. ق. از طرف شاه ملقب به اعلم‌الدوله گردید وی در سال ۱۳۰۳ ش در حدود نود سالگی درگذشت.

و ادارات: ترجمان جلاير (ترجمان السلطان)، فهیمی، خطیب لوا، یزدانی (نصیرالشرف) نمایندگان خارجه: دکتر هورینک، دکتر دولاپوژ، دکتر الگود، دکتر ویلهم و دکتر گراندل تشکیل شد. مشروح مذاکرات این جلسه که بررسی و بای خوزستان و بندرعباس و بم، راپورت کمیسیون دفاع صحیحی، مراسلات وارده می‌باشد، در سال ۱۳۰۶ش در ۲۵ صفحه در تهران در مطبعه تمدن چاپ شده است، با توجه به ارزشمند بودن این رساله در اختیار علاقمندان قرار می‌گیرد.

مجلس حفظ الصحه

دولت علیه ایران

صورت مجلس

جلسه منعقدہ روز سه شنبه چهارم مهر ماه ۱۳۰۶
جلسه با حضور آقای رئیس کل صحیه در تحت ریاست آقای
دکتر خلیل خان ثقفی اعلم الدوله تشکیل گردید
اعضاء حاضرہ: آقایان دکتر نصرالله خان سیف (سیف الاطباء)
دکتر سید حسین خان نبی صدر (افضل الدوله) دکتر علیخان فرہمندی
(علیم الملک) دکتر ابوطالب خان شیخ (مشیر اعلم) دکتر بزرگمہر
(علیم السلطنہ)
نمایندگان وزارت خانہا و ادارات آقای ترجان جلابر (ترجان
السلطان) آقای فہیمی آقای خطیب لو آقای یزدانی (نصیر الشرف)
نمایندگان خارجه، آقایان دکتر ہور ینک دکتر دولا پوز
دکتر الکوود دکتر ویلہلم دکتر کراندل
موضوع مذاکرات
۱) وبای خوزستان و بندر عباس و ہم وغیرہ
۲) راپورت کمیسیون دفاع صحی
۳) مراسلات وارده
آقای رئیس کل صحیه . چنانچہ خاطر آقایان مستحض است

- ۲ -

و در جلسه اخیر مجلس حفظ‌الصحه دولتی هم بطور اختصار راپورت
 جریان امور را عرض کردم مرض وبا در خوزستان و بعضی از نقاط
 سواحل خلیج فارس بروز نموده اقداماتی که در این مدت راجع
 بجای گیری از مرض بعمل آمده يك قسمت آن را در جلسه قبل بمرض
 آقایان رسانید و پس از آن هم اقداماتی که شده در راپورت کمیسیون
 دفاع صحتی ملاحظه خواهید فرمود در طی این دو ماهه که مرض بروز
 کرده صحتیه کل با تمام قوای خود مبارزه کرده و از هر گوشه که
 مرض عرض وجود نموده صحتیه با نهایت شجاعت و فداکاری اطراف
 مرض را گرفته و در صدد اطفاء آن بر آمدند حتی نمایندگان
 محترم کرمان روزی برای اظهار تشکر بصحتیه کل آمدند و اظهارات
 نمایندگان معزی الیهیم است که عرض میکنم نظر بسرایت مرض از
 میناب بجیرفت و بافت اطبایی صحتی خط زنجیری بطول سیصد فرسخ
 کشیده و جازه سوارهایی جهت تنظیم روابط تهیه کرده و وسیله اتومبیل
 و پیاده و غیره خود را بهر نقطه که لازم بود رسانیده و در طول و
 عرض سیصد فرسخ در هر قریبه و دهی مبتلائی
 بافت شد زودتر از بیست و چهار ساعت محل را محصور نموده و وظیفه
 خود را بطور اتم انجام داده و هر قدر توانسته اند اهالی را تلقیح نموده
 و مرضی را متفرد داشته و سایل ضد عفونی را حتی الامکان فراهم
 نموده و آنچه اشیاء آلوده غیر قابل استفاده بوده آتش زده و غرامت آن
 را داده اند نمایندگان کرمان با اظهار تشکر از صحتیه کل بیان
 میکردند که این قبیل اقدامات هیچ سابقه در ایران نداشته و اگر
 در سنوات سابق مرض در سواحل خلیج فارس بروز می نمود در
 عرض چند هفته بشهر های دیگر سرایت و قتل عام مینمود و گنجاها
 عملیات صحتیه کل بود که توانست از مرض جلوگیری نماید بدون

- ۳ -

اینکه تلفات مهمی بدهد درو بای اخیزی که چند سال قبل بشهر طهران سرایت نمود تقریباً چهل هزار نفر تلفات داد و قسمت بزرگی از جمعیت ایرانرا معدوم ساخت اعضاء کمیسیون دفاع صحی الحوزاز هیچ زحمتی مضایقه نکرده و با نهایت جدیت در این مدت مشغول کار بوده امتنان و تشکر خود را از اعضاء کمیسیون مزبور و اعضاء مجلس حفظ الصحه ابراز میدارد

تلگرافاتی که اخیراً رسیده و بنظر آقایان میرسد رضایت بخش است در صفحه غرب هیچ مرض دیده نشده در صفحات جنوب نیز مرض قریب به خاتمه است در نقاط شرقی نیز تا کنون اثری از مرض مشهود نگردیده داخله مملکت هم کاملاً مصون است اقداماتی که در طی ماه گذشته بعمل آمده بطور اختصار از قرار شرح ذیل است اعزام عده زیادی تلقیح کننده بصفحات جنوب و کرمان آقای دکتر ملکزاده قوای خود را در کرمان تمرکز داده قریب چهل پنجاه نفر طبیب و انفیر میه و تلقیح کننده تا بندر عباس مشغول خدمت و اجرای شرایط صحی میباشند آقای دکتر حکیم اعظم با یک عده چهل پنجاه نفری در شیراز است که بنقاط لازمه طبیب و تلقیح کننده اعزام میدارد بیست و پنج نفر هم طبیب دیپلمه لابق فعلاً در خوزستان و سواحل خلیج فارس بخدمت اشتغال دارند و شاید رویهم رفته بیش از ۱۵۰ نفر عمال صحی در جنوب ایران مشغول مبارزه و فداکاری هستند

برای تلقیحات عمومی نواحی آلوده و محللهائی که بیم سرایت مرض میرفت مقدار زیادی واکسن ضد وبا در مؤسسه پاستور تهیه گردید و واکسن مزبور مؤثر و محل تمجید اطباء واقع شده بعلازه در

- ۴ -

یکمرتبه صد هزار آنپول هم از آلمان خواسته شد و بعد هم با توجهات اعلی‌حضرت همایونی و مساعدت هیئت وزراء عظام چهار صد هزار آنپول دیگر از آلمان خواسته شد که بوسیله طیاره مخصوصی بطهران حمل گردید از مقدار اخیر دویست هزار آن جنوب و کرمان فرستاده شد و تا حال ششصد هزار مقدار واکسن صفحات جنوب و نقاط لازمه ارسال گردیده مقداری هم ذخیره در مرکز داریم تلقیح عمومی در سواحل خلیج فارس و خوزستان و کرمان شیوع گردیده و اطباء و تلقیح کنندگان مشغول اند مقداری هم آلات و ادوات برای تکمیل سرویس واکسن و سرور سازی مؤسسه یاستور از برلن خواسته بودیم که با همان آئروپلان حامل واکسن وارد شد از اعتبار نود هزار تومانی که از مجلس گذشت ده هزار تومان باختیار دکتر گراندل رئیس مؤسسه یاستور گذاردم که برای تکمیل لوازم مؤسسه آنچه را میخواهند وارد کنند تا برای سرور و واکسن های مختلفه محتاج بااروپا نباشیم بعلاوه چون مؤسسه مزبور از حیث مستخدم کامل نبود کسر اعضاء آن تکمیل و چرخهای شکسته و زنگ زده آن بکار افتاده است خلاصه در نتیجه زحمات و فداکاریها بهمین زودی مرض کاملاً خواهش و این فتح بزرگ نصیب صحیه کل خواهد گردید آقای ترجمان جلابر: - دو سال قبل که بعقبات مشرف شده موسسات صحی بین النهرین را ملاحظه کردم در صورتیکه هیچ قابل مقایسه با موسسات صحی اروپا نبود معیناً طرف نسبت با موسسات ایران نبود و هیچ تصور نمی‌کردم که اراده و مشیت الهی و دست قادر اعلی‌حضرت همایونی پهلوی باین زودی ملاراداری موسسات صحی لایق بنماید

- • -

امور صحی طوری پیشرفت کرده است که فوق قوه بشر است. در راپورت ششماهه که مطالعه می‌کردم اضافه بر امور صحی نظامنامه هائی را دیدم تدوین شده که هیچ تصور نمیرفت باین زودی به تهیه آنها نائل گردید باعرض تشکر از زحمات و خدمات قابل تقدیر امید وارم که ترقیات صحیه کل بیش از آنها شده و موفقیت کامل حاصل آید.

آقای دکتر ویلهلم : پیشنهاد نمود چون غالب اعضاء رپائی آشنائی کامل بوضعیت جغرافیائی ایران ندارند و برای اینکه از جریان و سیر مرض بخوبی مستحضر گردند خوب است نقشه از ایران در دیوار مجلس نصب و نقاط آلوده و سیر مرض در نقشه بوسیله نصب سنجاق و ضمیمه راپورتی که شرح رفتار مرض را بدهد معین گردد.

آقای رئیس صحیه کل : - نقشه صحی ایران حاضر و در اطاق دیگر است اگر بخواهید ممکن است ملاحظه نمایند
آقای رئیس صحیه کل راپورت دیگری بود که باطلاع و استحضار آقایان محترم میرساند و این است :

در موقع ایجاد مدرسه مالاریولوژی در رم و پاریس برای تحصیل دوره مدرسه های مزبور چند نفر برم و چند نفر بپاریس اعزام داشتیم این دسته پس از اتمام دوره نظری برای تکمیل دوره عملی بصرستان رفته و دولت صرستان از تمام نمایندگان صحی دول دعوت ناهاری کرده و آقای دکتر اشتا نبارد تمجیداتی از پیشرفت صحیه ایران نموده کارت پستالی باهضاه تمام نمایندگان صحی دول بافتخار رئیس صحیه ایران فرستاده از طرف صحیه کل نیز کتبا اظهار تشکر گردیده است

- ۶ -

رپورت متوفیات شهر طهران قرائت گردید عدہ متوفیات در تیر
ماه ۳۶۸ نفر بود از آنجمله بمرض حصه ۹ نفر سیاه سرفه ۱۶
سرخک ۸ سل ۴۹ دیفتری ۵ ذر سنطار یا ۷ ذات الجنب ۲۲
ذات الریه ۸ مسموم به تریاک ۴ بقیه از امراض مختلفه توضیح اینکه
عدہ مزبور مخصوص بمسلمین است
آقای رئیس مجلس : - لازم است ببلدیه تذکر داده شود که احصائیه
اموات ملل متنوعه را نیز بدهند
آقای دکتر سید حسینخان بنی صدر (افضل الدوله) پیشنهاد نمود
برای اینکه احصاء کامل داشته باشیم عدہ متولدین را هم بایدخواست

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

- ۷ -

راپورت کمیسیون دفاع صحی

جلسه هشتم شهر یور تلگراف واصله از شوشتر مبنی بر ورود دکتر پایور بده بید و معالجه مبتلایان بمرض و منفرد داشتن آنان و ضد عفونی کردن منازل مبتلایان و نظیف قریه و تزریق اهالی قرائت راپورت مزبور حاکی بود که از سه نفر مبتلای روز قبل دو نفر بهبودی یافته و یک نفر تلف گردیده و مبتلای جدیدی نبوده بکنفر مامور بایگ عده نظامی برای تزریق قراء آلوده و محصور داشتن آنها کاشته و خود بشهر مراجعت نموده تلگراف دکتر پورمند مشعر است که هفتم شهر یور باتفاق دکتر ثقفی وارد رامهرز شده در مدت پنجروز ۱۲ نفر متوفی از مرض وبا بوده ولی دو روز است مبتلا و متوفی نبوده اغلب اهالی باطراف فرار با حکومت و بلدیة ترتیب مواظبت شهر را داده دکتر ثقفی را برای مواظبت امور صحیه و سر پرستی از امور صحی متوقف شهر نموده خود بنده فردا صبح پس از تفتیش ده بید برای ناصری عازم میشوم

راجع به تلقیح عمومی مقرر شد مجدداً بدولت تذکر داده شود و شرحی هم بوزارت معارف نوشته شود که موافقت نمایند یک عده از شاگردان مدرسه طب را برای اجرای عمل تلقیح با اختیار صحیه گل بگذارند که عازم خوزستان و کرمان گردند
مراسله ریاست وزراء عظام راجع باینکه در امر عبور و مرور عملجات و اعضاء کمیائی نفت جنوب بین آبادان و بصره تسهیلی شود قرائت و مقرر گردید جواب داده شود چون بروز مرض در آبادان و محمره بواسطه همین ارتباط دائمی بود لهذا آزادی

عمور فعلا مقضی نیست و خروج اتباع خارجه مانعی ندارد فقط خروج
اتباع ایران بحکم دولت قدغن است و ورود اتباع خارجی و داخلی
منوط بدادن قرائین است

جسله نهم شهریور - راجع بحق الزحمه و فوق العاده مامورین
تلقیح عمومی مذاکره و مقرر گردید دکتر های دیپلمه بموجب
نظامنامه مدونه و اطبای مجاز و محصلین کلاس چهار و پنج مدرسه طب
روزی سه تومان محصلین سال اول و دویم دو تومان انفرمیة و دراساز
باتزده قران باضافه کرایه حمل و نقل که بموجب اسناد مثبتہ داده
می شود

تلگراف واصله از رئیس صحیہ شرق بمضمون ذیل قرائت
گردید راپورت تلگرافی سیستان شیوع مرض و باره در اسکندر آباد
هندوستان که در خط سیر راه آهن دزداب واقع است اطلاع
میدهد اجازه دهید قرائینہ دایر مقدار کافی و آکسن هم ارسال
دارید مقرر شد معاينه طبي برقرار دارد و ضمنا تحقیق نماید از
اسکندر آباد تا دزداب باره آهن چه مقدار مسافت است و در
صورت امکان عده مبتلابان و متوفیات را معین نموده محل قرائینہ
را نیز تعیین و اطلاع دهد لوازم قرائینہ موجود است باخیر
تلگراف واصله از ناصری مبنی بر اینکه آقای دکتر ثقفی
وجود مرض را در فلاحیہ تکذیب و آقای دکتر محسنی نائید می
نماید قرائت و مقرر شد تحقیق نموده و حقیقت را تلگراف نمایند
ایضا تلگراف ناصری مشعر باینکه ششم شهریور مبتلا در ناصری نیست
متوفی بکنفر حجره و آبادان دوروز است خبری نیست قرائت شد
تلگراف دکتر عیسی خان از نافت راجع باینکه در کشمیر به
شش نفر از مرض تلف شده اند قرائت گردید

- ۹ -

جلسه یازدهم شهر یور : - راجع باعزام شاگردان مدرسه طب نظر باینکه شاگردان کلاس ۴ و ۵ بسمت انترنی در مریضخانه ها کار میکنند و شاید قریباً بوجود آنان احتیاجی پیدا شود مقرر شد شاگردان دو و سه اعزام و از کلاس ۴ و ۵ کسانی که خود را داوطلب معرفی کرده و وزارت خانه هم اعتراضی نداشته باشد و داو طلب کنگور بری انترنی مریضخانه نباشند بروند

راجع بقرائطینه دزداب هم مذاکره شد که از اسکندر آباد باراه آهن تا دزداب ۷۲ ساعت راه است فعلاً معاینه طبی برقرار و تلقیح عمومی بشود و راجع باستقرار قرائطینه در باب حمل و لوازم از طبیب دزداب استفسار شود تلگراف واصله از بهبهان راجع به روز مرض در هندیتجان و راهرمز قرائت و مقرر شد در عمل تلقیح جدید نمایند تلگراف واصله از محرمه حاکی بود که در ۶ و ۷ شهریور مبتلا و متوفی در آبادان و محرمه نبوده تلگراف دزفول مشعر بر اینکه در قلعه عبدالشاه دیروز یک نفر که از روز قبل مبتلا بود فوت کرده و مبتلای جدیدی نبوده سردار آباد و شمعون هم مبتلا نداشته قرائت گردید بعلاوه اطلاع می دهد که دیروز صد نفر در قلعه عبدالشاه و چهارصد نفر در ظرف دو روز در شهر تلقیح شده اند تلگراف ناصری راپرت میدهد که در هفتم شهریور دو مبتلا بمرض مشاهده متوفی نبوده هشتم شهریور مبتلا ۲ نفر متوفی ۱ شهریور مبتلا ۱ متوفی ۱ در راهرمز ۸ شهریور مبتلا ۱ نفر تلگراف قونسول جنرال دولت ایران در بغداد حاکی است که مرض و ما از بصره تجاوز و بهماره سرایت نموده است مراسله وزارت امور خارجه راجع بدعوت دولت ایران در کنگره

- ۱۰ -

بین المللی نجات عمومی و معارفت ابتدائی که در هلند تشکیل میگردد قرائت و مقرر شد جواب داده شود چون اعزام نماینده مخصوص ممکن نیست وزیر مختار دولت ایران در هلند بسمت نمایندگی معین گردد جلسه یکشنبه درازدهم شهریور: تلگراف واصله از محرمه مورخه ۸ شهریور مبتلا و متوفی در آبادان نبوده تلگراف ناصری حاکی است دهم شهریور مبتلا و متوفی نیست ایضا تلگراف محرمه که خاتمه مرض را در آبادان و محرمه اطلاع میدهد قرائت گردید تلگراف واصله از شیراز اطلاع میدهد که دهم شهریور در قرانطینه بندر عباس ۴ نفر مبتلا سه نفر متوفی بوده از صحیه قشونی شرحی نوشته و ده هزار واکسن تقاضا نموده اند مقرر شد داده شود

رایورت واصله از کارپردازی بغداد سه نفر مبتلا بی مرض را در اول سپتامبر در بصره و دو نفر متوفی را اطلاع میدهد در دویم سپتامبر یک نفر مبتلا و یک متوفی بوده

جلسه دوشنبه ۱۳ شهریور. تلگراف واصله از دزفول بشرح ذیل قرائت گردید ۱۲ شهریور یک نفر مبتلا اطرافیان مریض تلقیح گردیده در قلعه عبدالشاه مبتلا بی روز قبل بهبودی یافته در روز سه نفر مبتلا غیر از آنها تمام اهالی تلقیح بهر شکل باشد زنها را هم امروز تلقیح مینماید سردار آباد هم تماماً تلقیح شده مشغول تلقیح شمعون میباشد در قریبه دیگری دیروز پنج نفر تلفات مامور جهت تلقیح اعزام داشت تلگراف واصله از ناصری اطلاع میدهد که دهم و یازدهم مبتلا و متوفی نبوده تلگراف دزفول مبنی است بر اینکه امروز مبتلائی نبوده دیروزی حالش بهتر قلعه عبدالشاه مبتلا سه نفر متوفی بگن نفر شمعون مبتلا ۲ متوفی ۲ بوده تلگراف کرمان مورخه ۱۲ شهریور

- ۱۱ -

خاکی است که طوق عباسی بکرمان مفتوح و قافله از عباسی برفسنجان
وارد و عموماً تلقیح گردیدند و ضمناً تقاضای یکصد هزار مقدار واکسن و وجه
نموده بود قرائت و مقرر شد واکسن بتدریج ارسال گردد و وجه
هم برسانند راجع بقرانطینه های بنادر جنوب آقای رئیس صحیه
کل اظهار داشتند در هیئت وزراء عظام مذاکره شد که اگر وسائلی
که در بوشهر جهت قرانطینه مهیا است در عباسی هم مهیا شود و
بندر مزبور هم برای معاینه آشتی ها مفتوح گردد ممکن است یاخیر
پس از مذاکرات مقرر شد بسته بماند

راجع بمخارج تلقیح اجباری مفاکره و تصویب شد همان ماهی
ده هزار تومان که سابقاً تعیین شده فعلاً بنظر کافی است راجع بادامه
قرانطین هم مذاکره و مقرر شد مادام که مرض در خارج باقی
است قرانطینه باید ادامه یابد

جلسه منعقد روز سه شنبه ۱۴ شهریور: تلگراف محمره مبنی
بر اینکه دهم و یازدهم و دوازدهم در محمره و آبادان و قصبه مرض
مشاهده نشده است تلگراف ناصری نیز مبنی بر نبودن مرض در
محمره و آبادان و ناصری و راهر مز و تقاضای آزادی عبور قرائت و مقرر
شد تا با تازده روز بعد از آخرین مبتلا در هر نقطه مامل شود. تلگراف
جوابیه مشهد راجع باینکه مسافت از اسکندر آباد مادزاد ۱۳۰
ساعت راه است با خط آهن قرائت و مقرر شد همان معاینه
طبی کافی است و تلقیح عمومی در دزداب نمایند و اگر محتاج بکمکی
برای تلقیح باشند بکنفر را اجیر نماید راپورت تلگرافی محمره
اطلاع میدهد ۱۱ و ۱۲ در آبادان و محمره و قصبه مرض
نیست

- ۱۲ -

جلسه چهار شنبه ۱۵ شهریور : - تلگراف واصله از دز فول مورخه ۱۴ شهریور مشعر است که مبتلای جدیدی نبوده یکنفر از مبتلایان قبل فوت کرده در قلمه عبد الشاه ۴ مبتلا و در سردار آباد ۲ مبتلا بود و مرض بسا لار آباد سرایت کرده و یکنفر فوت و از قرار راپورت واصله در قلاوند نیز مرض بروز نموده مقرر شد آقایان دکتر نقفی و دکتر هاشمی و دکتر رسولی از ناصری بروند دز فول و یکنفر از آنان مأمور قلاوند شود تلگراف واصله از محره بامضاء جمعی از اهالی مبنی بر تشکر از طبیب صحتی و تقاضای آزادی عبور قرائت و مقرر گردید قبل از پانزده روز از آخرین مبتلای بمرض اجازه ممکن نیست داده شود : تلگراف واصله از کرمان مشعر است که تمام طرق مختلفه از عباسی و میناب بسوی کرمان مسدود فقط سه راه عمده باز است که قرانطین گذارده شده : تلگراف واصله از شوشتر حاکی است که مرض در ده بید خاتمه یافت و قریبه مزاوره از محصور بودن خارج گردید . راجع بوجوهی که تا کنون با اطلاع و تصویب کمسیون بمصرف جلو گیری و اطفاء مرض رسیده مذاکره و مقرر شد در صورت مجلس کلیه وجوه مصرف شده درج گردد

جلسه منعقد روز پنجشنبه ۱۶ شهریور : تلگراف واصله از محره اطلاع میدهد ده روز است که دیگر اثری از مرض در آبادان و محره نیست تلگراف جنرال قونسول ایران در بغداد اطلاع میدهد که در ۶ سپتامبر ۵ مبتلا و ۵ متوفی در بصره بود تلگراف واصله از دز فول مورخه ۱۵ شهریور سه نفر مبتلای جدید را اطلاع میدهد ایضا تلگراف دیگری از دز فول رسیده

- ۱۳ -

که تجار نقاضای آزادی مراوده و تجارت را مینمایند مقرر شد که در خارج شهر محلی برای مبادله مال التجاره معین و مکاریهای وارده هم تلقیح شوند

رایورت تلگرافی بندر عباس مورخه ششم شهریور اطلاع میدهند که دکتر محیی و دکتر زمانی عازم میناب شده و دکتر عباس زاده وطیب قرانطینه مشغول تلقیح اهالی میباشند و بیابانک بواسطه ورود بعضی فراریان آلوده گردیده مقرر گردید آقای دکتر ملک زاده برای جلوگیری از مرض در بیابانک اقدام عباسی و میناب هم در تحت نظر مشارالیه واقع گردد صورت جوهری که بولایات حواله شده و یا در مرکز بمصرف جلوگیری از مرض و با رسیده و قیمت واکسن و لوازم و غیره

- ۱ - حواله محرمه به دو دفعه بعنوان دکتر فیلسوف زاده ۲۰۰۰ تومان
- ۲ - حواله ناصری به چهار دفعه بعنوان دکتر پور مند ۲۴۰۰
- ۳ - حواله شیراز و بوشهر جهت مصارف قرنطینه و غیره بعنوان دکتر طیبی و رئیس قرانطینه بوشهر بدفعات ۵۵۰۰
- ۴ - حواله قصر شیرین توسط بانک و غیره بدفعات بعنوان دکتر معین ۲۰۰۰
- ۵ - حواله کرمان بدفعات به دکتر شمسار و دکتر ملکزاده ۹۰۰
- ۶ - یزد بدفعات به دکتر رستگار و دکتر طاهری ۶۰۰
- ۷ - بندر عباس بعنوان دکتر خلیل خان ۵۰۰
- ۸ - دزفاب بعنوان خواجوی ۱۰۰
- ۹ - تحویلی باقایان اطبای مامور قصر شیرین ۵۰۰

- ۱۴ -

- ۱۰ - « اطباء اعزامی خوزستان ۳۴۵ »
 ۱۱ - « « « فارس ۶۳۰ »
 ۱۲ - « « « بندر عباس ۳۰۰ »
 ۱۳ - « « « کرمان ویزد ۳۰۰ »
 ۱۴ - « کرایه طیاره بخوزستان جهت حمل واکسن ۷۰۰ »
 ۱۵ - « « بناصری و بوشهر و عباسی ۱۹۸۰ »
 ۱۶ - « اتومبیل بشیراز جهت ۴ نفرطیب اعزامی ۱۳۰ »
 ۱۷ - « « « « بکرمان ۲۰۰ »
 ۱۸ - « مخارج ارسال وجه بولایات مطابق قبوض بانک ۳۱ »
 ۱۹ - « مخازنه تلکراف المان جهت واکسن ۷۸-۹ »
 ۲۰ - « مخارج ورود واکسن از آلمان و کمرک و غیره ۴-۱۰ »
 ۲۱ - « قیمت واکسن خریداری از آلمان ۱۷۰۰۰ »
 ۲۲ - « وجه ارسالی بکرمان ایضا ۵۰۰ »
 ۲۳ - « « بندر عباس ایضا ۵۰۰ »

جمع کل ۳۷۱۳۶-۱۸

جلسه شنبه ۱۸ شهریور . از طرف رئیس صحنه کل اظهار شد که آقای دکتر پرتو اعظم (حکیم اعظم) ماموریت یافته اند که باصفت نفر مامورین تلقیح عازم شیراز شده و در آنجا مامورین مزبور را سوای يك عده ده نفری که از اصفهان عازم کرمان می شوند بقیه را در صفحات خوزستان و بنادر خلیج فارس برای تلقیح عمومی تقسیم نمایند راجع بمخارج هیئت مامورین مقرر شد یکماهه حق الزحمه مامورین و کرایه حمل و نقل مامورین در مرکز داده شود و يك مبلغ هم اعتبار باقای دکتر پرتو اعظم داده شود که برای حق الزحمه مامورین و سایر مخارج همراه

- ۱۰ -

داشته باشند و ضمناً هم تصویب گردید که آقای دکتر عنایت الله خان طبیب قسمت پللی کلینیک مریضخانه دولتی بعنوان معاونت آقای دکتر پرتو اعظم عازم شود بعلاوه مقرر گردید که آلات و ادوات لازمه از قبیل سوزن های یلاتین و آهن و آبدزدک و لامپ الکل و چراغ یریموس و مقداری دوا هم تسلیم گردد فوق العاده آقای دکتر پرتو اعظم از قرار روزی ده تومان و آقای دکتر عنایت الله خان از قرار روزی پنج تومان تصویب گردید و بعلاوه معادل حقوق يك نفر انفرمیه برای ملازم آقای دکتر پرتو اعظم تصویب شد

تلگراف آقای دکتر ملک زاده مورخه ۱۶ شهریور مبنی بر اینکه مطابق اخبار واصله مرض در جیرفت و رود بار بروز نموده دو نفر طبیب و ده نفر نظامی بحدود مزبوره مامور گردید تلگراف دیگر مورخه ۱۸ شهریور مبنی بر اینکه بیابان و جیرفت آلوده گردیده و برای اطفاء مرض طبیب و نظامی اعزام و تلفات ۲۲ در گهنوج و رود بار و ۴ نفر در امیر آباد و بروز مرض در برد سیرو تلمیح بیست هزار نفر و محاصره نقاط آلوده و تقاضای یک نفر محاسب قرائت و مقرر شد آقای دکتر رستگار از یزد برای کمک مشارالیه اعزام گردن تلگراف دیگری از کرمان مشعر باینکه شکوبه ۵ نفر مبتلا وفوت کرده اند قرائت شد

تلگراف واصله از ناصری ۱۴ و ۱۵ مبتلا و متوفی نبوده تلگراف واصله از محمره نیز اطلاع میدهد ۱۶ و ۱۷ مبتلا و متوفی در آبادان و محمره نبوده تلگراف دزفول ۱۶ متوفی ۲ نفر امروز مبتلا نبوده قریه سیف آباد مرض سرایت کرده دو نفر متوفی

- ۱۶ -

مشغول تلقیح دهات میباشم تلکراف دزدان مشعر باینکه در خط
سیر راه آهن مرض وجود ندارد و تقاضای تکلیف راجع به تلقیح شهر
قرائت و مقرر شد تلقیح نمایدر ایورت کار پرداز بغداد اطلاع میدهد ۶
سپتامبر سه مبتلا و ۲ متوفی و ۹ سپتامبر ۱ مبتلا و ۲ متوفی در بصره بوده
ایورت شعبه ادویه مخدره راجع باستوائین و کلردین که تقاضای آزادی
فروش ادویه مزبور را نموده بود قرائت و مقرر شد استوائین فروش
آزاد و کلردین پس از مراجعه بفرمول آن اگر از مقدار معینه
در نظامنامه کمتر مرفین داشته باشد آزاد و الا تحت کنترل باشد
جلسه یکشنبه نوزدهم شهریور: تلکراف عباسی مبنی بر
اینکه از دهم تا سیزدهم در میناب ۲ مبتلا و ۲ متوفی بوده
قرائت کردید تلکراف واصله از ناصری حاکی است که پس از هفت
روز خواموش شدن مرض مجدداً بروز و در روز ۱۷ و ۱۸ سه مبتلا
و یک متوفی بوده تلکراف شوشتر اطلاع میدهد که مریض جدیدی
نیوده و قرآطینه در دروازه دزفول وضع گردیده مراسله نمابنده
کیانی نفت جنوب راجع باسباب کلی طون که در بصره است و در
روز اول با پنجاه رویه و روزهای بعد با چهل رویه کرایه داده می
شود قرائت و مقرر شد مسکوت عنه بماند آقای دکتر پرتو اعظم
پیشنهاد نمود از اعتباری که جهت جلوگیری مرض داده شده است
اسباب کلی طون خریداری شود و کمیسیون تصویب نمود از مازاد
مخارج جلوگیری مرض ابتیاع گردد
جلسه دوشنبه بیستم شهریور: تلکراف دکتر طبیبی راجع بخريد
۲۰۰۰۰ مقدار واکسن از هندوستان و تصدیق نکردن مسالیه
اسناد خرج آن را و تقاضای وجه قرائت مقرر شد یا صد تومان دیگر
حواله شود (چهار صد تومان حواله شد) تلکراف بوشهر راجع

- ۱۷ -

باینکه راپورت ونای بوالخیره شکوک است وطیبیب . برای تحقیق اعزام
گر دیده قرائت شد
تلکراف واصله از بوشهر راجع باینکه در ترتیب قرانطین تبعیض
مابین کلاس اول و سایر کلاسها میشود قرائت مقرر شد
توضیح خواسته شود علت تبعیض چیست و تبعیض روا ندارند
تلکراف شوشر اطلاع میدهد ۱۹ شهریور ۲ نفر مبتلا و یک
متوفی بوده است تلکراف ناصری مشعر است که ۱۹ شهریور
مبتلا و متوفی نبوده و ۲۰ روز است مرض در فلاحیه نیست اجازه
دهید دکتر محسنی بدیلم اعزام گردد مقرر شد اعزام دارد راپورت
واصله از ناصری حاکی است که مرض مجددا در رامهرمز . روز
کرده مقرر شد تلکرافی بدکتر طیبی و دکتر فیلسوف زاده و
دکتر پورمندودکتر دانشمند مخابره شود که کاملاً نقاط آلوده را
محاصره و . برای محاصره قطعی عده نظامیانی را که احتیاج دارند
راپورت دهند ایضا تصویب گردید بمأمورین کلاس سوم مدرسه
طب بهر نفری پنج قران اضافه از تصویبی سابق بپردازند
جلسه روز سه شنبه ۲۱ شهریور : راجع به تمطیف شهر
هائی که بلدییه اعتبار ندارد مذاکره و آقای رئیس صجیه کل اظهار
داشتند که با آقای وزیر مالیه در این موضوع مذاکره و موافقت
شد در محلهائی که بلدییه اعتبار ندارد از محل اعتبار جلوگیری مرض
و با بمصرف برسد . تلکراف دز قول مورخه ۲۰ شهریور اطلاع
میدهد در این دو روزه دو نفر مبتلا بوده و متوفی نیست در سیاه
منصور ۹ نفر مبتلا و ۷ متوفی سیف آباد مبتلا ۱۳ متوفی ۴
قلعه سادات ۲ نفر مبتلا و دکتر رسولی . برای تلقیح اطراف شوش
حرکت نموده در شهر محلی جهة مرضا معین گردید .

تلگراف محرمه حاکی است چون مرض خاتمه یافته قرانطین محرمه و
 و قصبه برداشته شد
 تلگراف کرمان مورخه ۲۰ شهریور راجع باینکه دیروز سه نفر
 تلفات در کشکوبه بوده و ۳ نفر در شمیل دو فرسخی کشکوبه قرائت شد
 تلگراف شوشتر حاکی است ۲۰ شهریور ۲ نفر مبتلا بیکسفر متوفی بوده
 جلسه پنجمشنبه ۲۳ شهریور: تلگراف واصله از دزفول راجع بیک
 عده مبتلایان بعد از تلقیح بشرح ذیل توضیح میدهد: که دو نفر
 از تلقیح شدگان دفعه اول بعد از سه روز از اجزای تلقیح مبتلا گردیده
 و یک نفر بعد از سه روز از تلقیح دفعه ثانی مبتلا شده انکه بعد از
 تلقیح اول مبتلا شده از واکنس های مؤسسه باستور تلقیح شده و آنکه
 پس از تلقیح ثانی مبتلا گردیده از واکنس های آلمان تلقیح شده
 بود تلگراف واصله از شوشتر مورخه ۲۱ شهریور اطلاع می
 میدهد مبتلایان دیروز تحت معالجه دو نفر مبتلای جدید فوت
 عده تزریق شدگان در شهر ۱۰۷۳ نفر است تلگراف دزفول حاکی است ۲۱
 شهریور مبتلا دو نفر متوفی ۲ نفر بیابان مبتلا ۷ متوفی ۴ خسرو
 آباد مبتلا ۱ بنه شیخ غضبان و قریه سیدنور مرض سرایت نموده
 قریه سیف آباد بیکسفر متوفی بوده دهات اطراف رامشبول تلقیح نا
 کنون در شهر سه هزار و در دهات در هزار نفر تلقیح گردیده
 ایضا تلگراف واصله از دزفول راپورت میدهد ۲۲ شهریور مبتلا
 ندارد عمده سیف بیکسفر سخی شوش ۱۶ نفر مبتلا ۱۰ نفر متوفی
 عمده کاشریف بیکسفر مبتلایان بیکسفر مبتلا ۱ نفر متوفی
 پیشنهاد اداره محاسبات صحیه کل راجع به تعیین نوع مخارج
 ضروری جهت جلو گیری از مرض وبا از محل نود هزار تومان
 اعتبار قرائت و بشرح ذیل نوع مخارج تصویب گردید

- ۱۹ -

۱ - خرید واکن ۲ - حق الزحمه فوق العاده اطباء و مامورین موافق تشخیص کمیسیون ۳ تدارک و تهیه رفم نواقص و لوازم شعبه واکن و سرم سازی مؤسسه پاستور و اجرت اطباء و عملجات اضافی مؤسسه مزبووه ۴ - کرایه حمل و نقل مامورین اعزامی ۵ تهیه لوازم قرانطینه ها و اثاثیه آنها از حیث چادر و ساختن کپز و سایر لوازم و اثاثیه ها ۶ - خرید و سایر لوازم و ادویه ضد عفونی ۷ تادیه خسارت وارده . باشخاص در موقع جلو گیری از سرایت مرض ۸ - فوق العاده مامورین کشوری و لشکری جهت جلوگیری از سرایت مرض ۹ - خریداری ادویه و ادوات طبی جهت مامورین تلقیح ۱۰ - اضافه کار اعضاء مرکزی صحیه کل ۱۱ تنظیمات بلدی با اجازه مرکز ۱۲ - فوق العاده اعضاء کمیسیون دفاع صحی که در کمیسیون مزبور حضور بهم رسانده اند ۱۳ - مطبوعات و تلگرافات ۱۴ - مخارج مرضا و مسافرین بی بضاعت در مدت توقف در قرانطینه با در موقع تفرد و اگر مخارج دیگری ضرورت یابد بتصویب کمیسیون تادیه شود جلسه منعقدہ روز شنبه ۲۵ شهریور : تلگراف واصله از شوشتر ۲۳ شهریور حاکی است که سه مبتلابمرض دیده شده و ۲ متوفی عده تزییق شدگان تا امروز ۱۹۶۰ نفر است تلگراف ناصری اطلاع میدهد ۲۱ و ۲۲ و ۲۳ مبتلاببوده تلگراف واصله از شوشتر اطلاع میدهد موافق راپورت واصله مرض در میانه ایل عرب فرحان بروز کرده چون کسی را برای اہزام محل ندارد تقاضای یک نفر معاون نموده مقرر شد بدکتر پورمند تلگراف شود یکی از اطباء ناصری را که کارش کتر است اعزام بشوشتر دارد و ضمنا هم اطلاع داده شود که آقای دکتر پرتو اعظم باصحت نفرعازم جنوب گردبند مراسله از دکتر امیر حکمت از رم رسیده بود که تقاضای

- ۲۰ -

دویست تومان وجه برای خریداری فیلم راجع بمالاریپولوژی نموده بود قرائت وتصویب شد پرداخته شود

جلسه منعقد روز یکشنبه ۲۶ شهریور: تلگراف واصله از دزفول مورخه ۲۳ شهریور اطلاع میدهد دزفول ۱ نفر متوفی بیابان مبتلا ۱ متوفی ۱ سیف آباد متوفی ۱ سایر دهات سالم دکتر پورمند باسه هزار واکسن وارد شد

ایضا تلگراف واصله از دزفول مورخه ۲۵ شهریور دزفول دو روز است فقط يك متوفی داشته قریه شکله مبتلا ۷ متوفی ۵ دیروز دهات مجاور را تلقیح قطع مراوده با سایر نقاط سالم نموده سه پست سیار تا بحال جهت دهات ممین شده در چهار روز اخیر ۱۷۰۰ نفر تلقیح شده در شهر هزار نفر تجدید تلقیح و پانصد نفر هم تلقیح ابتدائی شده

تلگراف واصله از ناصری مورخه ۲۵ روز ۲۴ از شوشتر و دزفول مراجعت دزفول سه روز است مبتلا ندارد دکتر رسولی را بدزفول اعزام داشته و دکتر هاشمی را بشوشتر وسایل تلقیح و ضد عفونی از بصره خواسته شده با نبودن طبیب دیگری در ناصری خود هازم راهبر مزوجانان میباشد ۲۳ و ۲۴ در ناصری مبتلا و متوفی نموده

جلسه دوشنبه ۲۷ شهریور: راجع بدمه اشخاصی که برای تلقیح عمومی باید آمیخت گردد و شصت نفر از آنها اعزام شده اند مذاکره و مقرر شد که فعلا برای صفحه شرق احتیاجی نیست و خطه غرب بواسطه مجاورت بین النهرین احتیاج دارد و لازم است که از کرمانشاهان تا قصر شیرین تلقیح شوند و از طرف دیگر هم يك عده برای سرحدات کردستان بر روند بهمین ترتیب کمیسیون تصویب نمود در موضوع تقاضای نماینده کمیانسی لغت جنوب که یکسفر از

- ۲۱ -

اعضای عالی مقام آن برای رفت و آمد بصره و آبادان آزاد باشد مذاکره و مقرر شد یکی از اعضای رئیسه که شرایط صحی را کاملاً رعایت نماید و به تنهایی برود و موتور چپ خود را هم اجازه ورود بشهر ندهد میتواند به بصره رفت و آمد نماید مشروط باینکه در هر دفعه که به بصره می‌رود در مراجعت مدفوع مشار الیه امتحان و اگر حامل ژرم بود پنج روز در اداره خود تحت نظر طبیب واقع گردد

تلگراف واصله از عباسی اطلاع میدهد که مبتلایان در قراطنیه از اول شروع مرض تا حال ۱۸ نفر بوده و ۱۲ نفر فوت شده اند چون خبر رسید در قسمت غربی مرض عود کرده عازم محل شده ولی مرض نبوده در میناب حاضر برای تلقیح نمیشوند در صورت لزوم اجازه دهید اجباری تلقیح کردند مقرر شد با رعایت متالت و تعابیح لازمه اجباری تلقیح نمایند

جلسه منعقد روز سه شنبه ۲۸ شهریور: تلگراف دکتر عباس زاده از عباسی مبنی بر اینکه قراطنیه ها دائر پانزده روز است مبتلا و متوفی نیست تدلیف مسافرینی که از محلهای غیر آلوده می آیند و آزر بق شده اند چیست و همچنین تکلیف مال التجاره که قدغن است مکاری بشهر ورود و اجازه دهید مسافرین در قراطنیه معاینه شوند و مال التجاره را مکاریها بشهر برده و خود بدون توقف مراجعت نمایند مقرر شد جواب داده شود مسافرینی که از محل غیر آلوده آمده میتوانند وارد شهر شوند و مال التجاره را هم اجازه ورود بدهند

در خصوص تصمیم متخذه در جلسه ۲۷ شهریور برای اعزام يك عده تلقیح كننده بكرمانشاهان و سرحدات كردستان مجدداً

- ۲۲ -

مذاکره ومقرر شد چون اخبار واصله از بصره تخفیف مرض را خبر میدهد و مخصوصا در یکی از راپورتها اطلاع میدهد که سه روز است در بصره مبتلای جدیدی نبوده لهذا فعلا قصر را اطبای قرانطینه تلقیح نمایند و برای کرمانشاهان و کردستان منتظروصول اخبار جدیدی شد تا در صورت لزوم اعزام گردند

جلسه منعقدہ روز چهارشنبه ۲۹ شهریور تلگراف شوشتر اطلاع میدهد که در ۲۵ شهریور مبتلا ۳۰ متوفی بوده تلگراف دزفول مورخه ۲۷ شهریور راپورت میدهد دوروز است عده مبتلایان ۵ متوفی ۵ اهالی با وجود مفتشین از ترس جدا کردن مریض و ضد عفونی منازل و تلقیح اطرافیان مرضی خود را اطلاع نمیدهند و پس از مرگ بواسطه اینکه بدون جواز کسی را دفن نمیکنند اطلاع میدهند. تلگراف ناصری خبر میدهد بواسطه اطفاء مرض در عمره و آبادان قرانطینه کوت عبدالله موقوف و در بندقیر مشغول ایجاد قرانطینه میباشم اطراف فلاحیه هر چند روزی یک مبتلا دیده میشود

تلگراف واصله از بم از طرف آقای دکتر ملکزاده اطلاع میدهد مرض در بم بروز کرده سه نفر از تلقیح شدگان دفعه اولی مبتلا منازل آنان محاصره ۳۴۰۰ نفر تلقیح و در تمام ایالت کرمان تا کنون چهل هزار نفر تلقیح شده اند از سه جهت طبیب انفرمیه و نظامی برای جیرفت فرستاده شده و مرض تخفیف یافته راه بین بم و کرمان تلقیح شده روابط نقاط آلوده با سایر نقاط مقطوع است

جلسه منعقدہ روز پنجشنبه ۳۰ شهریور راپورت شوشتر حاکی است ۲۶ شهریور ۲ مبتلا ۳۰ متوفی بود قرانطینه در بندقیر

- ۲۳ -

برقرار گردید . تلکراف دزفول ۲۸ شهر یور متوفی ۱ عامه
جهت تلقیح حاضر نمیشوند دهات سالم
تلکراف کرمان از بیم مورخه ۲۹ رئیس قشون پس از تلقیح
دویم مبتلا تلفات نبوده دروازهین قرا نطینه کفار دم اطراف
میناب مرض فوق العاده تخفیف یافته است . تلکراف رئیس
قرا نطینه بوشهر اطلاع میدهد که در بوالعبر مرض نبوده و
راپورت سابق را تکذیب میکنند
جلسه منعقد شد شنبه اول مهر ماه . تلکراف ناصری مورخه
۳۱ شهریور جایزان و وامهرمز و هندبجان سلامت شهر دزفول
هم سالم فقط دهات اطراف آلوده اقدامات جدی جریان دارد .
تلکراف واصله از بیم یکسفر مبتلا را در بیم فرسخی اطلاع میدهد
تلکراف دیگری از بیم امیدواری میدهد که تا چند روز دیگر این
حدود از مرض پاک میشود
تلکراف واصله از عباسی مورخه ۳۰ شهریور حاکی است که
قونسول لنگه بتاریخ ۲۹ شهریور بروز مرض رادوخمیر اطلاع میدهد
رای تحقیق و جلوگیری ۳۰ شهریور عازم محل گردیدم تلکراف
شوشتر ۳۰ شهریور مبتلا ۵ متوفی ۷ در عرب فوجان بنه یاور
خان ۲ نفر مبتلا شده اند راپورت تلکراف دزفول مورخه ۳۱
شهریور اطلاع میدهد شهر و دهات سالم مرض رو بتخفیف است
راپورت تلکراف آقای دکتر ملک زاده از بیم اطلاع میدهد که
۳۰ شهریور رئیس بست و یکسفر دیگر مبتلا ۳۱ شهریور مبتلا
نیست راپورت قونسول بصره حاکی است که ۲۱ سپتامبر در بصره
مبتلا ۱ متوفی ۱ - ۲۲ سپتامبر مبتلا ۲ متوفی ۲ بوده
جلسه منعقد شد روز یکشنبه ۲ مهر ماه تلکراف واصله

- ۲۴ -

از ناصری ۳۱ شهر یور در شوشتر مبتلا ۳ متوفی ۴ دز فول و دهات سالم در قریه سید حسن ۳۰ شهر یور یکنفر در جهاز امیری مبتلا و متوفی گر دید اقدامات لازمه بعمل آمد تلگراف شوشتر حاکی است اول مهر ۱ مبتلا ۱ متوفی بود مراسله وزارت جلیله امور خارجه متضمن سواد مشروحه کمیسر عالی بین النهرین راجع بتلقیح اتباع ایران و سایر اقدامات دولت مشار الیهها نسبت بزوار قرائت و مقرر شد جوابی نوشته شود و پس از تصویب کمیسیون ارسال گردد جلسه منعقد روز سه شنبه چهارم مهر تلگراف واصله از ناصری راپورت میدهد که در شوشتر ۳۱ شهر یور ۳ مبتلا و ۴ متوفی و در اول مهر ۱ متوفی بود در دز فول ۱ مهر ۱ مبتلا و ۱ متوفی بود و در ده حاجی قریه مجاور دز فول ۳ متوفی ناصری و سایر نقاط سالم و عمل تلقیح ادامه دارد تلگراف واصله از شوشتر دوم مهر مبتلا ۴ مشکوک ۲ متوفی ۱ عده تزیق شدگان عرب فرحان ۵۶۵ و کلبه تلفات وارده ۹ نفر بود و مرض فعالدر ناحیه مزبور خواموش شده است تلگراف نم اول مهر یکنفر مبتلا را حاکی است ایضا تلگراف واصله از بم از آقای دکتر ملکزاده بروز مرض را در قشم و خمیر اظهار میدارد مقرر شد باقای دکتر یرتو اعظم تلگراف شود فوراً اقدام در جلو گیری نماید دکتر خلیل ثقفی (اعلم الدوله)

- ۲۵ -

احصائیه متوفیات از وبا

از اول شهریور الی ۳۱		شهرها
متوفی	میتلا	
۵	۶	آبادان
-	۱	محمده
۱۴	۱۵	ناصری
۲۴	-	قصبه
۱۲	۱۳	رامهرمز
۵	-	قرآبه سرد
۴۴	۶۸	دزفول
۳۸	۴۸	شوشتر
۱۸	۴	هم
۷	۱۷	دیلم و ذیدان
۱۶۲	۱۷۸	